

Fekete János

ABDAI TORZÓ

Barátaimmal parázs vitába keveredtünk. Azon csattogtunk éppen, hogy lehet-e a nemzeteknek s az emberiségnek olyan hőse, aki megkérdőjelezhetetlen – Órajta kívül? Aki mindenki számára egyértelműen minta és mérvadó? Akivel, nagyszerű helytállását, örökszép gondolatait és cselekedeteit követően, ne fordulhatott volna akár a visszájára minden, ha az események netán másként alakulnak, s ha nem zárja le a sorsát mindörökre a gyilkos vagy kegyes halál? Kiknek jogos egyáltalán szobrot állítani az utókor elé? S nem taszítjuk-e a semmise-szent hitetlenségébe a felnövekvő nemzedéket, ha a bálványállítás és -imádás bibliai tilalmát valóban komolyan és szigorúan vesszük? Már-már veszekedésbe fajult volna az erről folytatott vita, amikor váratlanul, mintha csak a huzat vágná ki, ránk nyílt az ajtó, s betoppant rajta egy öltönyével egybeszabott, fémes csillogású, fényt sugárzó, szoborra emlékeztető alak, aki a szabad fotelbe nyikordulva belevetette magát, s úgy kapcsolódott a társalgásba, mintha megidéztek volna.

– Vagyok is, meg nem is – mondta sejtelmesen. Mi csak néztük megnémulva, elképedten. – Előrebocsátom: azonos vagyok, meg nem is, mielőtt bárki félremagyarázna. A véleményemet azonban mégis elmondom – törte tovább a jeges csendet, amellyel fogadtuk. És ettől kezdve már csak királyi többesben beszélt. Csupán a végén kezdtük sejteni, hogy miért.

– Tételezzék fel, ha van kedvük és mersük hozzá, hogy azt az embert – aki mi volnánk –, az út szélén rogyadozó, már nem is emlékszünk, sárga vagy fehér karszalagos, foszladozó kabátú, árokba hanyatló csontváz-munkaszolgálatost mégsem találja el a neki szánt táboricsendőr-golyó a háború utolsó napjaiban. Vagy legalábbis a halántékát átütő lövés nem halálos, és egy front-özvegy jó lélek bevonszolja a pajtájukba, mesébe illően megmosdatja, bekötözi, a tisztaszoba dunyhája alá, a maga kedvére odafekteti, hogy aztán puha étellel csócsálja életre, amíg a felszabadítók keresztül nem csörömpöl-

nek tankjaikkal a feltúrt Szigetközön. Ezt a hölgyet, tegyük fel, Jolán-
nak hívják mind a mai napig.

– A romló békeidőkben, amikor már a zsidótörvényekkel vias-
kodtunk, de még messze keleten dübörgött az idáig nem hallatszó
front, közgazdaságtannal és versírással foglalkoztunk, a bajok iránt
vakon és süketen. Ha kedvünk lett volna hozzá – s mindketten meg-
érjük –, megtévesztő fizimiskánk sok mókát tett volna lehetővé. De
jött a háború, és be kellett vonulnunk munkaszolgálatra. Borba,
Szerbiába. Abba az átkozott rézbányába. De ez már köztudott.

– Ne feledjék, uraim, csak a képzeletükben létezőnk félig-med-
dig. Talán a mi generációnk az utolsó, amelyik még eljátszhatott a
gondolattal, hogy Petőfi netán nem is esett el a segesvári csatatéren,
hanem a muszkák szibériai fogságba hurcolták, s odakint titokban
újjáraházasodott, burját gyerekei meg unokái is születtek, de öreg apó-
ka létére és az ország csudájára, mégis hazacsámborgott a nagy, ma-
gyar Alföldre. Mert velünk is, ki tudja, lehet, hogy ugyanez történt.

– Önöknek tudniuk kell, hiszen többségükben dunántúliak, hogy
Abdán áll egy bronzfigura kőtalapzaton, a régi Bécsi út macskaköves
zsák-torkolatában, a régi Krisztus-kereszt helyén. Ha elhiszik, ha
nem, onnan szoktunk elszökni, elcsavarogni. Onnan, ahol kora ta-
vasztól késő ősziig csak át kell nyúlni az örökzölden tekerdő fekvő-fe-
nyő kusza ágai között, és az odakészített öreg smirglivel egykettőre
kiglancolható annak a szép méla szobornak az időjárástól megbarnult
réz-koponyája, de úgy, hogy ne csak a hajnali harmat csurogjon le ró-
la, hanem a lenyugvó Nap is hasra essen rajta.

– Jolánt, bár öt évvel idősebb volt nálunk – tudnak követni, ura-
im? –, néhány hónap múltán feleségül vettük, noha a verseinkben
megörökített Kedves még gyászolt, s a Költő holtta nyilvánítása is ha-
marosan megtörtént. Amikor aztán az a ceruzával firkált irka is haza-
került az eklogákkal, s a nemzet koszorús költőjének is kikiáltották
szobrunk búskomor modelljét, módunk nyílt megtanulni, hogy ki-
merezítve, előre hajtott fejjel lehet csak igazán elmélázni a változé-
kony idők múlásán. Ugyanis ki merne szégyent hozni a talapzatun-
kon hervadó, nemzeti színű osztály-koszorúkra és azokra, akik olyan
lelkesen és megilletődve akartak emlékezni? Mindez azonban nem
akadályozta meg a személyi igazolvány kiváltását az apai, őseredeti s
tán még a kalapos királytól kapott névre. Szerencsére a faluban akadt
elég sváb is meg Roth is.

– Még mindig nem tudják hová tenni szerény személyünket? Gondolkodásuk élénkítése végett legyen szabad felvillantani két, egymást követő emléket a zord időkből, a sziklák közti, magasfeszültség övezte szerbiai lágerből. Az egyik a hegy gyomrába vájt Tunnelt idézi, azt a rég elhagyott bányaváratot, amely a szálpalló alatti latrinát rejtette, ahol télen is bűzpára örvénylett, a pokoli gödröt, amelybe egyik szerencsétlen társunk jajgatva-üvöltve beleszédült, és kimentésére, a kápó ordítózása ellenére, senki sem mert vállalkozni. A kegyetlen, tétova handabandának az vetett véget, hogy az odaérkező snájdig, frissen vasalt SS-ünk két pisztolylövéssel pontot tett a fuldokló halálos vergődésére. A másik emlék pedig az ezt követő viharos éjszaka, amikor a (szobrunkra szánt?) rézérc erőnket meghaladó kicsákányozásától és az iszonyú látványtól megviselve, sikerült mégis erőt venni a gyengeségen, s a fagyott ujjak végre papírra vethették a homályban az aznap-éjjeli penzumot. Utána a mély álom, a zuhanás, amelyből a foglyok légies árnyéka egyszeriben messzire röppen: a váratlan bolyongás a végtelen távolságból a valóságon túli pesti éjszakában. S a villamosról villamosra úzóttek egyre eltévednek, újra meg újra rossz felé csörömpölő járatra kapaszkodnak, és rosszkor, ismeretlen helyen szállnak le, pedig a legrövidebb úton, leghamarabb szeretnének hazajutni. A zihálva igyekvők egymásba kapaszkodva, egymásra csimpaszkodva törtetnek hazafelé, együtt a Názáretből besorozott, legszakadtabb munkaszolgálatos bajtárssal, aki végül annyira elgyengül, hogy kétfelől vállra kell venni. Lehet, hogy a mi sorsunk is már akkor eldőlt?

– És a fájó emlékeket a legalább ennyire elképzeltetlen valóság képei fedik le, ha hiszik, ha nem. A lelkes MADISZ-titkárság Abdán, majd a nyüzsgés az éppen felavatott művelődési otthonban, a versek és dalok Sztálin elvtárs hetvenedik születésnapján, amiket a Vén Hóhér halálakor hullajtott könnyek hitelesítenek. Meg Jolán – ki tudja, hogyan – született három orgonasíp gyereke, a gombaként növekvő fiúcskák, akik semmiről sem tehetnek, és nincs is miért büszkélkedniük az apjukkal. De amikor váratlanul megbolydul a világ, a forgószelel – hogy, hogy nem – fölszippantja az embert egy teherautó poros platójára, amivel fel lehet ruccanni Pestre, hogy jusson krumpli a sztrájkoló-harcoló munkásoknak. Az Alkotmány utcában, a Parlament felé dübörögve, már együtt ordibálunk az egyetemistákkal és a kokárdás polgártársakkal, hogy „Szovjet–magyar barátság, egyenlőség alapján!”, s addig részegülünk velük együtt a szokatlan szabadság sze-

szétől, amíg a háztetőkről géppuskasorozat nem söpör végig rajtunk, és szét nem fröccsent vagy a flaszterra nem szögez mindenkit. Még szerencse, hogy megúsztuk, s nem kapcsoltak le, nem állítottak bíróság elé bennünket azokban a vészterhes MUK-hónapokban a szabad szájú, szovjetellenes cikkeink miatt.

– Az már csak úgy adódott, hogy ahogyan összekerültünk, ugyanolyan észrevétlenül váltunk el Jolántól. De egy nap se telt bele, és már készek voltunk újra házasodni! Ne kérdezzék, hogy kit vettünk el, egy hozzánk hasonlóan lelkesedő és lobogó honleányt. Abdától és a szobrunktól így egy időre kicsit messzire szakadtunk, noha vonattal, busszal, évente visszajártunk a bronzfejet fényesíteni, meg a fiúkhoz. Vissza, bizony. De mi végre? Mert végül is mi lett belőlünk? Ugyanolyan megalkuvó, fillérekkel megvásárolt rongyemberként vegetálunk mindmáig, mint akiket már Borban is annyira utáltunk! Akik egy nagyobb darab kenyérért, egy láger-márkáért a lelküket is készek voltak eladni. Az biztos, hogy semmivel sem vagyunk különbek náluk. Csak azokkal az eklogákkal ne kellett volna itt is, ott is találkozunk. Azok mást, egy szép és szent embert mutattak.

– Szerencsére a hallgatásnak és az elhallgatásnak is lejárt egyszer az ideje, a rendszert leváltották, és mi már-már fehérre őszültünk. Különösen, ha a hó belepi telente szobrunk koponyáját. Lehet, hogy végleg kimentünk a divatból. Unalmas érettségi tétel lettünk csupán, amit senki sem szeret kihúzni, s nemhogy a győri, de az abdai gyerekek se nagyon tudják, hogy ki volt egykor az a felénk villanó, sejtelmes alak a határból, a tekervényes fenyőágak közül.

– Úgy tűnik tehát, hogy a nekünk szánt lövedékeknek valóban nem volt szabad célt téveszteniük. Torzónkra minden bizonnyal csak szégyent hozott volna, aki a halált túléli. Innen, a Földről nézve a dolgok megoldhatatlanok. Minden úgy jó, ahogy van, a tények legalábbis aligha változtathatók meg az adott keretek között. Minden utószó hazugság, akármilyen előjelű legyen is. Vagy mégse? Az ifjúkori álmainknak, a halk szavú, holsápadt názáretinek, a mi drága zsidó haverunknak s az eklogáknak lenne mégis igazuk? Fényes golyó-fejünk meredten tűnődik, hogy mi is az igazság. És mi az illúzió?

– Még mindig nem értenek semmit, uraim? A kalamajka azzal kezdődött, hogy az Ikek havában váratlanul duplán jöttünk a világra, s a Miklós névvel is eleve bonyodalom támadt. Nem csak amiatt, mert első perctől vitatható volt, hogy a véres tojásokra emlékeztető s eredendően egymásba gabalyodott két emberke közül melyikünk is

kapja ezt a keresztnevet: az eleven-e, vagy amelyiket paskoltak, de sehogysem akart lélegezni. Ráadásul anyácskánk is – akit csak sárgult fotója örökített meg – ott maradt, szegény, a szülőágyon. Az első keresztverses napot egy fiúcska élte túl. Hogy melyikünk? Döntsék el önök.

Mi pedig néztünk egymásra megzavarodva, mert a SzoboreMBER egyik pillanatról a másikra eltűnt, még az árnyéka is szétfoslott. Hűlt lenyomatát csak a fotel őrizte híven néhány másodpercig.

(Tékinet, 2004/6.)

FEKETE JÁNOS 1928-BAN SZÜLETETT BUDAPESTEN. PRÓZÁT ÍR.